

Agrobosbouw NL

Nieuwsbrief juni 2020

Green Deal Agrobosbouw

Zoals bekend is in het Klimaatakkoord 2019 in het onderdeel Landbouw en Landgebruik, naast de aanplant van duizenden ha nieuw bos, ook ingezet op de realisatie van 25.000 ha agrobosbouw tussen nu en 2030. Ambities die in een vol land als het onze eigenlijk alleen maar haalbaar zijn op landbouwgrond en dus ook alleen maar samen met en door boeren. Boeren (en andere grondeigenaren) die stappen op het gebied van agrobosbouw willen zetten en overheden en andere partijen die het Klimaatakkoord moeten uitvoeren, hebben elkaar dus hard nodig. Het is dan ook niet zo gek dat in datzelfde Klimaatakkoord staat dat er een subsidieregeling voor de aanplant van “bomen, houtige landschapselementen en agroforestry op landbouwbedrijven” komt. Een subsidie die in een buurland als België bijvoorbeeld intussen al jaren bestaat.

carbon credits

Maar financiële hulp hoeft niet alleen maar van de overheid te komen. In datzelfde Klimaatakkoord wordt namelijk ook gewezen op het in dit kader inzetten van zogenaamde carbon credits: verhandelbare certificaten die kunnen worden gekocht door particulieren, bedrijven en andere partijen die hun CO₂-uitstoot (vrijwillig) willen compenseren. Daarom laat Staatsbosbeheer op dit moment samen met ons en de Unie van Bosgroepen binnen het kader van de Green Deal Nationale Koolstofmarkt een zogenaamd methodedocument opstellen voor de financiering van de aanplant van nieuwe bossen en van bomen en andere houtige gewassen op landbouwgrond (agrobosbouw). Zo'n methodedocument moet er mede voor gaan zorgen dat de vastlegging van CO₂ in hout ook in de beloofde mate en voor lange tijd daadwerkelijk (en dus controleerbaar) wordt gerealiseerd.

Er wordt op dit moment met ondersteuning van een subsidie van het ministerie van LNV gewerkt aan de oprichting van een koolstofbank die de certificaten voor de vastlegging van CO₂ in hout moet gaan uitgeven. Bij een vergelijkbaar programma dat al wat langer loopt ('valuta voor veen') gaat het ter indicatie om een opbrengst van 400 tot 700 euro per ha per jaar voor een grondeigenaar, om welke bedragen het in dit geval gaat, moet nog nauwkeurig worden berekend. Samen met de aanplantsubsidie voor bomen op landbouwgrond (initieel) komen deze certificaten (structureel > beheer) al aardig in de buurt van de invulling van de “slimme financiële prikkels” die volgens het PBL nodig zijn om tot opschaling van natuurinclusieve landbouw te komen.

bio credits

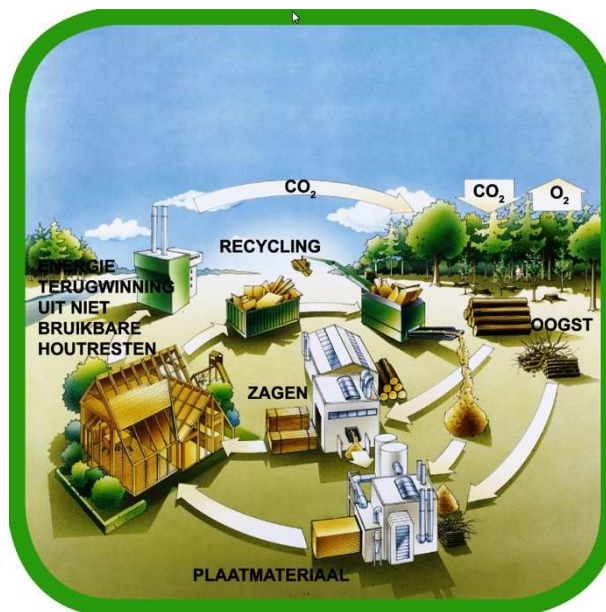
Daarnaast wordt er nog gekeken naar de mogelijkheden van de ontwikkeling van andere slimme financiële prikkels (PBL). Zo gaan we op dit moment samen met andere partijen na wat de mogelijkheden zijn van een programma gericht op de ontwikkeling van certificaten voor de vastlegging van CO₂ in de bodem. En als het gaat om het herstel van biodiversiteit op het boerenland werken Wageningen Environmental Research en het Louis Bolk Instituut op dit moment al in opdracht van de Rabobank en het Wereld Natuur Fonds bijvoorbeeld aan onderdelen van de Biodiversiteitsmonitor Melkveehouderij. Een instrument dat een belangrijke rol kan gaan spelen in het Deltaplan Biodiversiteitsherstel. Het zou interessant kunnen zijn als daarbij ook een soort bio credits zouden kunnen worden ontwikkeld, analoog aan carbon credits, maar dan gericht op verbetering van de biodiversiteit.

verdienmodellen

Op basis van deze vormen van verwaarden van ecosystemediensten werken we op dit moment in een breed samengesteld team aan het opstellen/uitwerken van verdienmodellen voor projecten op het gebied van agro-ecologische vormen van landbouw als agrobosbouw, voor een deel (maar niet uitsluitend) gerelateerd aan ons concept landerijgoed (zie onze vorige nieuwsbrief voor nadere informatie daarover). Verdienmodellen die we mogelijk ook gaan inbrengen in de Green Deal Agrobosbouw aan het opstellen waarvan we op dit moment werken in overleg met de RVO en het ministerie van LNV (dat in dit kader ook optreedt namens de ministeries van EZK, IenW en BZK) en dat primair is gericht op aanpassingen in de huidige wet- en regelgeving (zie ook het volgende onderwerp).

Van de verdere ontwikkelingen op dit gebied zullen we u via onze nieuwsbrieven op de hoogte blijven houden (staat u nog niet ingeschreven voor onze nieuwsbrieven? Stuur dan een mailtje met als onderwerp 'niewsbrief' naar info@agrobosbouw.nl).

Schriftelijke vragen Tweede Kamer over agrobosbouw

Op dinsdag 23 juni heeft het Tweede Kamerlid Carla Dik-Faber (ChristenUnie) - na overleg met ons - de volgende schriftelijke vragen over agrobosbouw voorgelegd aan minister Carola Schouten van LNV:

1. Bent u bekend met het concept van agrobosbouw, niet te verwarren met voedselbos, waarbij meerjarige planten (zoals bomen, struiken of kruiden) worden gecombineerd met éénjarige planten (zoals groenten en granen) en/of vee?
2. Ziet u voor agro-ecologische vormen van landbouw als agrobosbouw kansen om een belangrijke bijdrage te leveren aan beleidsdoelstellingen uiteenlopend van koolstofvastlegging en biodiversiteit tot bodemverbetering en waterkwaliteit? Zo ja, hoe?
3. Kunt u aangeven of en, zo ja, hoe er wordt gekeken naar de mogelijkheden die agro-ecologische vormen van landbouw als agrobosbouw bieden bij de realisatie van de Bossenstrategie?
4. Welke mogelijkheden om agro-ecologische vormen van landbouw zoals agrobosbouw te stimuleren dan wel te faciliteren heeft u voor ogen?
5. Op welke wijze kan het bestaande/nieuwe Europese Gemeenschappelijk Landbouwbeleid hier volgens u aan bijdragen, bijvoorbeeld als vergroeningsmaatregel (pijler 1) of als natuur- en landschapselementen (pijler 2)?

6. Deelt u de conclusie dat de huidige wet- en regelgeving en de daarin opgenomen scheiding tussen landbouw en natuur onvoldoende perspectief biedt aan agrariërs om over te schakelen op agro-ecologische vormen van landbouw als agrobosbouw?
7. Bent u bereid om in de Wet natuurbescherming (Wnb) een uitzondering te maken voor agro-ecologische vormen van landbouw zoals agrobosbouw, waardoor agrobosbouw beschouwd wordt als onderdeel van het landbouwsysteem en niet gezien wordt als houtopstand?
8. Kunt u aangeven hoe u wilt voorkomen dat agrariërs bij de omschakeling naar agro-ecologische vormen van landbouw als agrobosbouw (mede dankzij de huidige wet- en regelgeving) worden geconfronteerd met een forse afwaardering van hun grond van landbouw naar natuur?
9. Bent u bereid om in overleg te treden met decentrale overheden om uitzonderingen te bepleiten in lokale en provinciale regels die de aanplant van bomen op landbouwgronden mogelijk maken (landschappelijke inpassing, openheid, cultureel landschap etc.)?
10. Welke mogelijkheden ziet u voor agrariërs om tot structurele verdienmodellen te komen voor agro-ecologische vormen van landbouw, waaronder agrobosbouw? Kunnen carbon-credits daarbij op enigerlei wijze een rol spelen?
11. Kunt u aangeven of het agrarisch onderwijs voldoende inspeelt op nieuwe agro-ecologische vormen van landbouw zoals agrobosbouw? Bent u bereid hierover in overleg te gaan met het agrarisch onderwijs?
12. Welke mogelijkheden (Green Deal, subsidie-instrumentarium of anderszins) heeft u om boeren te verleiden over te stappen op agro-ecologische vormen van landbouw zoals agrobosbouw?
13. Op welke wijze wilt u de doelstelling uit het klimaatakkoord voor 25.000 hectare agrobosbouw realiseren?
14. Is reeds gestart met het in het klimaatakkoord opgenomen 'Aanvalsplan versterking landschappelijke identiteit via landschapselementen', welke partijen zijn daarbij betrokken en wat is hun bijdrage?
15. Hoe staat u tegenover een Ontwikkelmaatschappij Agrobosbouw? Kunt u aangeven wat de actuele stand van zaken is bij de ontwikkeling van de 'subsidieregeling voor bomen, houtige landschapselementen en agroforestry op landbouwbedrijven'?
16. Welke rol ziet u weggelegd voor agrobosbouw in bijvoorbeeld 'oranje' overgangsgebieden, in aansluiting op het Nationaal Natuurnetwerk, zoals de commissie Remkes die beschrijft in 'Niet alles kan overal'?

Kamervragen moeten formeel binnen een termijn van drie weken (of na een uitstelbericht zes weken) worden beantwoord. In een volgende nieuwsbrief zullen we aandacht besteden aan de antwoorden.

Masterplan Agroforestry

Op verzoek van het Ministerie van LNV heeft het Louis Bolk Instituut (LBI) onlangs het 'Masterplan Agroforestry, advies voor het realiseren van een schaa sprong van agroforestry in Nederland' opgesteld: "De stip aan de horizon die daarbij is gehanteerd is om 25.000 hectare aan agroforestry in 2030 te realiseren, waarvan minimaal 1.000 hectare aan voedselbos." Het is in onze ogen helaas niet geworden wat we ervan hadden verwacht. Zo kan agrobosbouw bijvoorbeeld echt wel meer zijn dan rijen bomen die op vaste afstanden van elkaar zijn aangeplant. Maar we laten een nader oordeel hierover natuurlijk graag aan u als lezer over. Daarom hebben we dit advies op onze website opgenomen onder 'publicaties'.

Duurzame schaa sprong voedselbosbouw

Aansluitend op dat advies heeft de Stichting Voedselbosbouw NL het advies 'Duurzame Schaa sprong voedselbosbouw, een masterplan voor de realisatie van minimaal 1.000 hectare voedselbossen op Nederlandse landbouwgronden in de periode 2020-2030' opgesteld. Dit advies komt al direct bij eerste lezing over als een stuk professioneler, breder opgezet en beter onderbouwd. Wat opvalt, is dat daar waar het LBI wat de begroting betreft voor de eerste 5 jaar uitkomt op een gemiddeld bedrag per jaar van ruim 400.000 euro (exclusief BTW), zonder een indicatieve financieringsopzet, de Stichting Voedselbosbouw NL uitkomt op een gemiddeld bedrag per jaar van ruim 1.250.000 euro (exclusief BTW), maar hier wel inclusief een indicatieve financieringsopzet. Ook dit stuk hebben we onder 'publicaties' opgenomen op onze website, bijvoorbeeld om zelf een oordeel te kunnen vormen over welke van die twee bedragen het meest reëel is.

Over vertrekpunten en richtpunten

Wat in de inleidende tekst van beide adviezen ook opvalt is dit:

Een hectaredoel als richtpunt

Een advies over de ontwikkeling van agroforestry/voedselbossen kan concreter en daarmee meer actiegericht gemaakt worden als de ontwikkeling wordt gekoppeld aan een ambitie of richtpunt. Op basis van gegevens uit de werkgroep Bos, Bomen en Natuur onder het Klimaatakkoord heeft het PBL bij de doorrekening van het Klimaatakkoord een doelstelling van 25.000 ha agroforestry en 1.000 ha voedselbos in 2030 als vertrekpunt genomen. Ook in dit advies gebruiken we deze hectaredoelstelling als richtpunt. Deze arealen zijn echter niet als ambitie opgenomen in het Klimaatakkoord en ook in andere formele stukken is geen ambitie vastgelegd. Daarom zijn deze arealen nadrukkelijk bedoeld als richtpunt voor de gedachtevorming over de ontwikkeling van agroforestry/voedselbossen en moeten ze niet worden gelezen als formeel vastgelegde ambitie.

Dit stuk tekst met de omschrijving ambitie of richtpunt is waarschijnlijk op verzoek van het ministerie van LNV opgenomen om te voorkomen dat de hectares kunnen worden uitgelegd als een keiharde doelstelling die moet worden gehaald. En waarop de politiek later, bij het eventueel niet halen daarvan, zou kunnen worden afgerekend. Twee kanttekeningen passen hier. In beide adviezen is sprake van "het realiseren van 25.000 hectare aan agroforestry in 2030, waarvan minimaal 1.000 hectare aan voedselbos", terwijl hier sprake is van een doelstelling van 25.000 ha agroforestry en 1.000 ha voedselbos in 2030. Verder rekende het PBL trouwens bij de doorrekening van het Klimaatakkoord niet alleen met 25.000 ha agroforestry en 1.000 ha voedselbossen, maar ook nog eens met 5.000 ha biomassateelt in kippenuitlopen.

Vergelijkbare rapporten uit F - D - VS

In andere landen zijn rapporten vergelijkbaar met het Masterplan Agroforestry van het LBI uitgebracht, soms al jaren geleden (Frankrijk: 'Plan de développement de l'agroforesterie'), soms recent (Duitsland: 'Bäume als Bereicherung für Landwirtschaftliche Flächen, ein Innovationskonzept für die verstärkte Umsetzung der Agroforstwirtschaft in Deutschland'; en de Verenigde Staten: 'Agroforestry Strategic Framework'). Om vorm en inhoud daarvan te kunnen vergelijken met het door het LBI opgestelde advies, hebben we ze alle drie ook op onze website onder 'publicaties' opgenomen.

Deltaplan agrobosbouw

Omdat het Masterplan Agroforestry wat ons betreft een te beperkte opzet heeft om te kunnen dienen als onderlegger voor de Green Deal Agrobosbouw, gaan we op dit moment na of het zinvol is om met anderen te gaan werken aan het opstellen van een breder opgezet Deltaplan Agrobosbouw.

En alles kan inderdaad niet overal

Naar aanleiding van het in kaart brengen van de risico's van biodiversiteitsverlies kwamen De Nederlandse Bank (DNB) en het Planbureau voor de Leefomgeving (PBL) onlangs gezamenlijk tot de conclusie dat pensioenen, beleggingen en leningen forse risico's lopen door verlies van soorten en schade aan ecosystemen en natuur. Het blijkt daarbij te gaan om honderden miljarden euro's: "Duidelijk is dat het verlies aan biodiversiteit een van de grootste risico's is voor de samenleving en de economie."

Tegelijkertijd besteedde Trouw in een voorpagina-artikel waarin aandacht wordt besteed aan deskundigen die na bestudering van het een week eerder uitgebrachte advies van de commissie-Remkes om in tien jaar tijd de Nederlandse stikstofuitstoot te halveren, stellen dat dat niet hard is onderbouwd ('Stikstofadvies berust op inschattingen' Trouw 18 juni). Terwijl voor dat advies natuurlijk net zo goed hetzelfde zou kunnen gelden als voor de conclusie die DNB en PBL trekken als het over biodiversiteitsverlies gaat: "De cijfers zijn nog aan de lage kant, omdat er nog niet genoeg data zijn over het verband tussen natuur en economie en de berekeningen complex zijn."

De vraag is of je op een van alle kanten klinkende kreet "Ons huis staat in brand!" wel moet reageren met wedervragen over hoeveel kamers het precies gaat en of die inschatting wel hard valt te onderbouwen. Het redactioneel commentaar 'Advies Remkes biedt kansen' (Trouw 13 juni) luidt wat ons betreft dan ook terecht: "Het rapport laat zich ook lezen als een aansporing om flink werk te maken van groen beleid, dat eigenlijk onvermijdelijk is." Ofwel: Begin als de wiedeweerga met blussen!

Aan een belangrijk, toekomstgericht onderdeel van het advies van de commissie-Remkes is tot nog toe nog maar weinig aandacht besteed. Namelijk als de commissie stelt dat binnen een slimme verbinding van landbouw met de omgeving ook een juiste verbondenheid van landbouw met natuur hoort in een natuurinclusief boerenland. Iets dat wat de commissie-Remkes betreft zou kunnen worden gerealiseerd in de vorm van een driedeling van ons land langs de lijnen groen, rood en oranje.

Groen staat daarbij voor gebieden met de functie natuur. Een robuuste natuur waar de omstandigheden daarvoor optimaal zijn. Op basis van een (verder uitgebreid?) Natuurnetwerk Nederland (NNN) inclusief de nodige verbindingscorridors. Rood staat dan voor gebieden met de functie landbouw. Een duurzame, hoogproductieve landbouw “waar de omstandigheden voor een ecologisch efficiënte hoge productie van gewassen optimaal zijn”. Daarbij optimaal gebruik makend van daarvoor geschikte landbouwgrond. Op basis van een soort Agronetwerk Nederland (ANN) bijvoorbeeld. Met in aansluiting op NNN en ANN “oranje verbindingen in het omliggende landelijk gebied, met landschappelijk verweven functies die bijdragen aan de kwaliteit van de leefomgeving van het landelijk gebied”. Met een minder productieve, multifunctionele landbouw ook in gebieden waar dat goed aansluit op de lokale landschappelijke waarden met daarop onderscheiden producten.

Deze driedeling lijkt geen gek toekomstperspectief te bieden voor allerlei vormen van natuurinclusieve landbouw zoals ook de minister van landbouw die voor ogen heeft. Zeker als we minder productief ook mogen lezen als meer op kwaliteit dan op kwantiteit gericht. Die driedeling past ook naadloos in de recente aankondiging van de minister van binnenlandse zaken Kaja Ollongren dat Den Haag weer meer de touwtjes in eigen handen gaat nemen als het gaat om de manier waarop we ons land ruimtelijk ordenen. Maar mag de inkleuring met de drie kleuren groen, rood en oranje dan wel voor alle drie optimaal en zorgvuldig gaan plaatsvinden, passend bij een aanpak die zoveel mogelijk integraal is, zoals de commissie-Remkes voorstaat, en niet met bijvoorbeeld oranje als een verzameling van rest(gebied)jes?

Waarom we moeten inzetten op agroforestry

Agroforestry maakt een comeback. Rond de jaren 50 hebben schaalvergroting en specialisatie ervoor gezorgd dat bomen vooral als obstakels werden gezien in West-Europa. Het gevolg: bomen verdwenen massaal uit de landbouw. Inmiddels is men zich er steeds meer van bewust dat de combinatie van bos- en landbouw toch wel veel voordelen heeft.

Agroforestry is de combinatie van landbouw of veeteelt met bosbouw. In Nederland wordt het ook wel boslandbouw genoemd.

Minder risico
Minder risico met extreem koud weer en hittegolven en hevige neerslagen en windstormen. Deze worden gemitigeerd door de bomen, wat de kans op oogstverliezen vermindert.

Gunstig voor gewassen
Tussen de bomen ontwikkelt zich meer biodiversiteit, wat gunstig is voor gewassen.

Variatie
Er is sprake van een gevarieerder landschap.

Minder bestrijdingsmiddelen
In bomen en struiken zitten nuttige biologische bestrijders waardoor boeren minder chemische bestrijdingsmiddelen hoeven te gebruiken.

Efficiënter nutriëntengebruik
Bomen pompen nutriënten op uit diepere bodemlagen en brengen die in het landbouwsysteem via bladval of versnipperd snoeihout.

Variëteit in vegetatie
Er kunnen fruitbomen, notenbomen, vruchtstruiken of bomen voor houtproductie worden gebruikt.

Minder erosie
Bomen zorgen voor waterinfiltratie en houden wind tegen, wat zorgt voor minder bodemerosie.

Hogere opbrengst
Coöperatie AgroBosbouw NL reikt dat agroBosbouw op termijn een 30 tot 50 procent hogere opbrengst kan opleveren dan gangbare landbouw, allereerst doordat een boer op dezelfde hectare meerdere gewassen heeft.

15.000.000 ha Agroforestry
Europa kent ruim 15 miljoen hectare agroBosbouw, ongeveer 6,5 procent van alle voor landbouw gebruikte grond. Griekenland en Portugal lopen voorop.

[Klik hier voor meer infographics](#)

Copyright: 2019, DuurzaamBedrijfsleven Media.
Bronnen: Wageningen University & Research, Stichting Agroforestry Nederland, Coöperatie AgroBosbouw NL, Agforward
Er kunnen geen rechten ontleend worden aan deze voorstelling van informatie.

**DUURZAAM
BEDRIJFSLEVEN**